

Před 100 lety se narodil profesor ing. Čestmír Šimáně, DrSc. (9. 5. 1919– 26. 7. 2012), legenda jaderného oboru

All For Power, 4. 6. 2019

V roce 2019 si připomínáme nedožitě sté výročí narození profesora ing. Čestmíra Šimáně, DrSc., nestora historie československých jaderných oborů po druhé světové válce. Svůj čínorodý život a profesní kariéru vylíčil pan profesor v plné šíři ve svých vzpomínkách. Zde se omezíme jen na připomenutí několika jeho základních životních a profesních dat.

Narodil se 9. května 1919 v Kateřinkách u Opavy v rodině technického úředníka tamního Zemského úřadu. Bylo to krátce po konci první světové války a vzniku samostatného Československa. V Opavě chodil do obecné školy a absolvoval první tři ročníky osmiletého reálného gymnázia. V roce 1933 se rodina přestěhovala do Brna, kde dokončil gymnaziální studia. Maturoval 11. června 1938 a 20. října toho roku se zapsal ke studiu strojího inženýrství na České vysoké škole technické v Brně; bylo to v době, která spěla k rozpadu Československa, protektorátu Čechy a Morava a druhé světové válce. Po uzavření českých vysokých škol nacisty 17. listopadu 1939 nastoupil k brněnské firmě "Radio K. Čupr", od září 1941 do června 1943 pak studoval v abiturientském kurzu strojího oboru při vyšší průmyslové škole v Brně a poté byl úřadem práce přikázán k pobočnému závodu firmy Poldina Huť v Chomutově. Po válce vysokoškolská studia dokončil, přičemž přestoupil ze strojího na elektrotechnické oddělení, na specializaci slaboproud. Od srpna 1945 byl souběžně zapsán jako posluchač a působil jako (náhradní) asistent na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Koncem roku 1946 studium na technice zakončil, na základě účasti v konkurzu získal stipendium České akademie věd a umění (ČAVU) a přípravným výborem pro vybudování Ústavu atomové fyziky při ČAVU byl v dubnu 1947 vyslán na roční stáž k F. Joliotovi do Francie. Ze stáže se vrátil v březnu 1948, s cennými teoretickými i praktickými zkušenostmi z oboru urychlovačů částic a elektronických zařízení. Od 1. března 1948 se stal smluvním úředníkem ČAVU a pod vedením profesora V. Petržílky byl zapojen do budování Ústavu ČAVU pro atomovou fyziku. V prosinci 1948 až březnu 1949 absolvoval Č. Šimáně ještě jeden, tentokrát čtyřměsíční pobyt u F. Jolioty ve Francii, z něhož přivezl (oficiálně) řadu technických výkresů (např. tlakového elektrostatického generátoru).

Pro Ústav pro atomovou fyziku ČAVU byly získány prostory bývalého parního mlýna v Praze - Hostivaři a koncem dubna 1950 zde byl zprovozněn kaskádní generátor vysokého napětí 1 MV s urychlovací trubicí zakoupený ze Švýcarska. K 1. lednu 1953 byl ústav začleněn do ČSAV jako Laboratoř pro nukleární fyziku ČSAV a Č. Šimáně v listopadu 1953 prozatímně pověřen vedením Laboratoře. K 1. lednu 1954 byla Laboratoř včleněna do nově zřízeného Fyzikálního ústavu ČSAV a Č. Šimáně jmenován prozatímním ředitelem ústavu. K 1. červenci 1955 bylo hostivařské pracoviště z Fyzikálního ústavu ČSAV opět vyčleněno, a to do nově zřízeného Ústavu jaderné fyziky (od roku 1956 Ústav jaderné fyziky ČSAV) a Č. Šimáně jmenován ředitelem tohoto nového ústavu, s jehož výstavbou se začalo v Řeži u Prahy. V této funkci působil do konce června 1958, v následujících letech pak stál v čele fyzikálního úseku ústavu.

V letech 1961–1964 pracoval v Mezinárodní agentuře pro atomovou energii ve Vídni jako ředitel Divize technických dodávek a jaderných surovin. Po návratu přešel na Fakultu technické a jaderné fyziky (později FJFI) ČVUT, kde byl v dubnu 1964 jmenován profesorem užitě a jaderné fyziky na FTJF ČVUT, stal se vedoucím nové katedry jaderných reaktorů, 1964/65 – 1967/68 zastával funkci proděkana pro vědeckovýzkumnou činnost a 1968/69–1972 děkana. Na fakultě inicioval mj. zřízení laboratoře neutronové difraktografie, mikrotronu a vybudování školního reaktoru nulového výkonu; v roce 1985 zde obhájil doktorskou práci na téma "Neutronika" (hodnost DrSc.)

Č. Šimáně je neodmyslitelně spojen také s československou spoluprací se Spojeným ústavem jaderných výzkumů v Dubně. Řadu let byl členem vědecké rady SÚJV, byl členem a předsedou komise pro spolupráci s SÚJV při ČSAV, v letech 1973–1977 zastával post náměstka ředitele SÚJV Dubna. Tím ovšem výčet postů, které Č. Šimáně zastával a aktivit, na kterých participoval, zdaleka nekončí. V pramenech k historii československých poválečných oborů vystupuje jeho jméno prakticky ve všech souvislostech.

Náročná vědecko-organizační a pedagogické činnost, nezřídka spojená s uměním vrcholné diplomacie, kupodivu neudusila vědeckou a vědecko-popularizační činnost Čestmíra Šimáně, našel čas i na sepsání svých pamětí. Lakonicky řečeno, pan profesor Šimáně byl nejlepším dokladem toho, že energie skrytá v (lidském) "jádře" je nezměrná, vydobýt a smysluplně použít ji však dokáží jen někteří!

Zemřel 26. července 2012, ve věku dovršených 93 let.